

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 9725/04

בפני : כבוד השופט א' גרוניס
כבוד השופטת מ' נאור
כבוד השופט א' רובינשטיין

המערערת : אשבורן חברה לסוכנויות ומסחר בע"מ

נ ג ד

המשיבה : CAE Electronics Ltd

ערעור על פסק-דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב
מיום 8.9.04 בבש"א 1521/04 ת.א. 1938/03 שניתן על-ידי
כבוד הרשם א' ש' שילה

תאריך הישיבה : י"ט בכסלו תשס"ו (20.12.2005)

בשם המערערת : עו"ד ג' חגי

בשם המשיבה : עו"ד ב' כצמן ועו"ד א' עפר

פסק-דין

השופט א' גרוניס:

1. ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בתל-אביב מיום 8.9.04 (כבוד הרשם א' ש' שילה), לפיו התקבלה בקשת המשיבה לבטל את היתר ההמצאה אל מחוץ לתחום השיפוט אשר ניתן למערערת, וכן הוחלט לעכב את ההליכים בשל סעיף בוררות. מאחר והחלטתו של בית המשפט המחוזי כרכה יחדיו הן את ביטול היתר ההמצאה והן את עיכוב ההליכים, הרי מדובר בפסק דין ולכן דרך התקיפה הינה זו של ערעור בזכות (ע"א 5666/94 סנקרי נ' Julius Blum G.M.B.H, פ"ד נ(4) 73 (1996)).

הרקע העובדתי

2. המערערת היא חברה ישראלית, המשמשת כסוכנת וכמייצגת של חברות זרות ומקומיות בתחום התעשיות הביטחוניות. המשיבה היא חברה הרשומה בקנדה ועוסקת, בין היתר, בפיתוח ובשיווק של ציוד אימון בתחום התעופה. בחודש ינואר 1998 חתמו המשיבה והמערערת על הסכם שכותרתו "Representation Agreement" (להלן -

הסכם הייצוג). בהסכם הייצוג מינתה המשיבה את המערערת לשמש כנציגתה בישראל, לעניין מכירתה של תוכנה מסוימת. המערערת הייתה אמורה לקבל עמלה בסך של חמישה אחוזים מסכום המכירה. מלבד עמלת המכירה, לא צוין בהסכם כל תשלום נוסף. המערערת לא הצליחה למכור את התוכנה, ומשכך לא קיבלה כל תשלום. הסכם הייצוג נחתם לתקופה של שנה אחת, אולם הוארך לפחות לשנה נוספת. בתחילת שנת 2000 חתמו המשיבה והמערערת על הסכם אחר שכותרתו "Consulting Agreement" (להלן - הסכם הייעוץ). תוקפו של הסכם הייעוץ נקבע לשנה אחת, החל מיום 1.12.99. גם הסכם זה הוארך בשנה נוספת, עד ליום 1.12.2001. הסכם הייעוץ עסק במוצר אחר, מִדְּמָה טיסה (סימולטור) לטייסי מסוקים, ובו בלבד. בהסכם הייעוץ נקבע כי המערערת תסייע למשיבה למכור את הסימולטור למשרד הביטחון הישראלי, ובתמורה לשירותיה תקבל בכל חודש תשלום קבוע של 1,500 דולרים. תשלום זה לא הותנה במכירה של הסימולטור. יודגש, כי בניגוד לאמור בהסכם הייצוג, בהסכם הייעוץ לא נקבע דבר לגבי תשלום עמלה בגין מכירה של הסימולטור. כמו כן כלל הסכם הייעוץ סעיף בורות, לפיו מסכימים הצדדים להביא סכסוכים שיתגלעו ביניהם לבוררות במונטריאול, קנדה. בשני ההסכמים נקבע כי הדין החל על ההסכם הינו הדין של מחוז קוויבק בקנדה.

3. במהלך שנת 2001 התקשרה חברה אמריקאית מסוימת (להלן - החברה האמריקאית), עם משרד הביטחון הישראלי, בעסקה למכירת סימולטורים לטייסי מסוקים. החברה האמריקאית הייתה, לגרסת המערערת, חברת בת של המשיבה. המשיבה שימשה, לטענתה, כקבלנית משנה בעסקה. פרטיה המדויקים של העסקה, כגון מועד החתימה או היקפה הכספי אינם ידועים למערערת. המערערת פנתה למשיבה בדרישה לקבל עמלה בגין עסקת המכירה. כזכור, הסכם הייעוץ, העוסק בסימולטור, אינו כולל הוראה באשר לתשלום עמלות. אולם, לטענת המערערת נכרת בין הצדדים הסכם נוסף, נפרד מהסכם הייעוץ, ובמסגרתו התחייבה המשיבה לשלם למערערת עמלת מכירה. תנאיו של הסכם זה, כך לשיטת המערערת, סוכמו בהודעת דוא"ל מיום 23.6.00 אשר שלח פרנק דונהיו, מנהל מכירות במשיבה (להלן - דונהיו). יודגש, כי אין מחלוקת על כך שלא קיים הסכם חתום בכתב נוסף על שני ההסכמים, הסכם הייצוג והסכם הייעוץ. המשיבה, מצידה, טענה כי מלבד שני הסכמים אלה לא נכרת כל הסכם נוסף עם המערערת, ומשכך אין בסיס לדרישה לתשלום עמלה.

4. משסורבה דרישתה לתשלום עמלה, הגישה המערערת תביעה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב, בה ביקשה לחייב את המשיבה בתשלום סכום של 3,193,200 ש"ח. בכתב התביעה ציינה המערערת כי שיעור העמלה לא הוסכם בין הצדדים, ולפיכך יש

להשלימו מכוח הנוהג בין הצדדים או מכוח הנוהג המקובל בעסקאות דומות, ולהעמידו על 7%-9% מסכום העסקה. לחלופין דרשה המערערת עמלה בשיעור של 3.5%, בהתאם להסכמתה של המשיבה, כפי שזו באה לביטוי בהודעת הדוא"ל מיום 23.6.00. המערערת ביקשה היתר להמציא את כתב התביעה אל מחוץ לתחום השיפוט. זאת, על יסוד טענתה כי בינה לבין המשיבה נכרת חוזה עמלות, אשר לפיו מגיעה לה עמלה. לחלופין טענה המערערת כי המשיבה ניהלה עימה משא ומתן שלא בתום לב, והציגה בפניה מצג שווא לפיו בכוונתה להתקשר עימה בחוזה לתשלום עמלות. עוד נטען בשפה רפה כי עומדת למערערת עילה של עשיית עושר, וכי זכאית היא לשכר ראוי. לפיכך, לשיטת המערערת, נופל עניינה בגדרן של ארבע מן החלופות המנויות בתקנה 500 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן - התקנות). הבקשה להיתר המצאה נתמכה בתצהיר של מנהל המערערת, יוסף צוק (להלן - צוק). ביום 10.8.03 נענה בית המשפט המחוזי בתל אביב (כבוד הרשם א' ש' שילה) לבקשה במעמד צד אחד, והעניק למערערת היתר כמבוקש. לאחר שהומצאו לה מסמכי התביעה, פנתה המשיבה בבקשה לביטול היתר ההמצאה, בהתאם לתקנה 502(ב) לתקנות. לבקשה צורף תצהירו של דונהיו. ביום 8.9.04 קבע בית המשפט קמא (כבוד הרשם א' ש' שילה), כי לא נכרת חוזה שעניינו תשלום עמלה בין המשיבה למערערת. זאת ועוד, נקבע שגם אם ניהלו הצדדים משא ומתן בסוגיית העמלות, הרי שהמשיבה לא נהגה בחוסר תום לב במהלכו. לאור האמור נקבע, כי לא מתקיימות עילות ההמצאה אל מחוץ לתחום המדינה עליהן הצביעה המערערת. משכך, נעתר כבוד הרשם לבקשתה של המשיבה, וביטל את היתר ההמצאה שניתן ביום 10.8.03. עוד קבע כבוד הרשם, כי יש לעכב את ההליכים בין הצדדים ולהפנות את המערערת להליך בוררות בקנדה. זאת, מכיוון שהסכם הייעוץ הוא אשר חל על מערכת היחסים בין הצדדים, והסכם זה כלל תניית בוררות. מכאן הערעור שבפנינו.

5. לפני שנידרש להיבט העובדתי הקונקרטי, נציג את התשתית המשפטית שעל בסיסה יש לבחון את נתוני המקרה. לאחר הצגתה של התשתית, נבחן את השאלה האם המערערת הוכיחה ברמה הנדרשת את דבר קיומו של חוזה בעניין העמלות. לאחר מכן נבחן את העילה הנוגעת למשא ומתן בחוסר תום לב, והכל בהקשר של היתר המצאה. בהמשך תידון שאלת הפורום הנאות, ובסיום נבחן את הנושא של עיכוב הליכים בשל סעיף בוררות.

רמת ההוכחה הנדרשת למתן היתר המצאה מחוץ לתחום

6. בעל דין המבקש לפתוח בהליך נגד נתבע הנמצא מחוץ לתחום השיפוט של מדינת ישראל, צריך לבקש מבית המשפט היתר להמצאת כתבי בי-דין. מכוח המצאה

על פי ההיתר רוכש בית המשפט בישראל סמכות שיפוט על נתבע זר, ובכך מרחיב את תחום שיפוטו. תקנה 500 לתקנות קובעת רשימה של עילות המצאה, המאפשרות לבית המשפט להתיר את המצאתם של כתבי בי-דין אל מחוץ לתחום המדינה. בהתאם לתקנה 501 לתקנות, על המבקש לצרף לבקשתו תצהיר המאמת את העובדות הרלוונטיות. מטבע הדברים, ההחלטה בבקשה למתן היתר המצאה ניתנת על פי צד אחד. אם נעתר בית המשפט (או רשם שהוא שופט) לבקשה ומתיר להמציא את התובענה אל מחוץ לתחום השיפוט, יכול הנתבע (או המשיב) לבקש את ביטולו של ההיתר, בהתאם לתקנה 502(ב) לתקנות. או אז יקיים בית המשפט דיון במעמד שני בעלי הדין. נטל ההוכחה מוטל על מגיש הבקשה למתן היתר ההמצאה. ראשית, עליו להראות כי עניינו נכנס בגדר אחת מעילות ההמצאה, המנויות בתקנה 500 לתקנות. נפסק כבר בעבר כי בשלב דיוני זה, עוד טרם נתבררה התובענה לגופה, "אין המבקש חייב להראות שיש לו עילה טובה באותה מידת וודאות הדרושה במשפט עצמו" (ע"א 98/67 ליבהר נ' גזית ושחם חברה לבניין בע"מ, פ"ד כא(2) 243, 248 (להלן - עניין ליבהר) (1967); ראו גם רע"א 3872/04 וילנסקי נ' Metallurgique de Gerzat S.A., פ"ד נט(1) 24, 30 (2004)). על המבקש להוכיח את עילת ההמצאה ברמת הוכחה של "תביעה הראויה לטיעון" (עניין ליבהר; בר"ע Holz Sohn-Rapid 210/81 נ' שעין, פ"ד לו(3) 633 (1982)). במקרה של ספק, יפעל הדבר לטובת הנתבע, ובית המשפט לא יתיר את ההמצאה (יואל זוסמן סדרי הדין האזרחי 241 (מהדורה שביעית, שלמה לוין עורך, 1995); טליה קונפינו-שר סמכות שיפוט על נתבע זר 44 (2000); ע"א 837/87 הוידה נ' הינדי, פ"ד מד(4) 545, 550 (1990)). שנית, על מבקש ההיתר לשכנע את בית המשפט שמתעוררת "שאלה רצינית שיש לדון בה", וזאת לגופו של עניין, כלומר לגבי עילת התובענה עצמה (קונפינו-שר, עמ' 46; השו' G.C. Cheshire & P.M. North *Private International Law* (London, 13th ed. by P.M. North & J.J. Fawcett, 1999) (להלן - צ'שייר ונורת)). אולם, גם אם מתקיימים תנאיה של תקנה 500, עדיין מסור לבית המשפט שיקול דעת לבחון האם בית המשפט בישראל הינו הפורום הנאות, וזאת בהשוואה לפורום החלופי (רע"א 2705/97 הגבס א' סיני (1989) בע"מ נ' The Lockformer Co., פ"ד נב(1) 109, 112 (1998) (להלן - עניין הגבס)).

7. ראוי להרחיב מעט בנושא מידת ההוכחה הדרושה, ככל שזו נוגעת לעילת ההמצאה ולעילת התובענה. כאמור, על מבקש היתר המצאה מחוץ לתחום להראות הן כי עניינו בא בגדר עילות ההמצאה המנויות בתקנה 500, והן כי עומדת לו עילה לגופו של עניין. הפסיקה האנגלית הבחינה בין רמת ההוכחה הנדרשת לצורכי עילת ההמצאה, לעומת רמת ההוכחה הנדרשת לגבי עילת התובענה גופה (Seaconsar Far East Ltd.).

v. Bank Markazi Jomhuri Islami Iran [1994] 1 AC 438 (להלן - עניין *Seaconsar*); ראו גם זוסמן, עמ' 247-248; קונפינו-שר, עמ' 46). כאשר בוחן בית המשפט את עילות ההמצאה, עליו לבחון האם למבקש "תביעה הראויה לטיעון" (*good arguable case*). זוהי רמת הוכחה נמוכה מזו הנדרשת בהליך אזרחי רגיל, קרי מאזן ההסתברות. בצד הבחינה של עילת ההמצאה, על בית המשפט לבחון את עילת התובענה גופה. לעניין זה נקבע בעניין *Seaconsar*, כי על בית המשפט להשתכנע שמתעוררת "שאלה רצינית" שיש לדון בה (ראו למשל, זוסמן, עמ' 247). מטרת בחינה זו היא לוודא כי התובענה אינה טורדנית או תובענת סרק. זהו סטנדרט נמוך יותר מ"תביעה הראויה לטיעון" (עניין *Seaconsar*; ראו גם צ'שייר ונורת', עמ' 312). הסיבה לכך היא, שמשבא המבקש בגדרי תקנה 500, ומתקיימת עילת המצאה מסוימת, אין סיבה שבית המשפט ינהל דיון ארוך לגבי עילת התובענה עצמה, ואין סיבה שיטיל על המבקש נטל כבד, בשלב של הליך מקדמי זה (עניין *Seaconsar*, עמ' 454). כלומר, אין להפוך את הדיון בהיתר ההמצאה לדיון מלא ומקיף בעילת התובענה, כפי שעוד ייעשה בגדר ההליך העיקרי, אם היתר ההמצאה יעמוד על כנו. רק אם השתכנע בית המשפט שהתשובה לשתי הדרישות, עילת ההמצאה ועילת התובענה, הינה חיובית בהתאם לרמת ההוכחה הנדרשת, יעניק למבקש את היתר ההמצאה, בכפוף לבדיקת נאותות הפורום. הסיבה לבחינה הנפרדת של עילת ההמצאה ועילת התובענה הינה, כי מקצת עילות ההמצאה בתקנה 500 אינן נוגעות באופן ישיר לעילת התובענה עצמה. כך, אם הראה המבקש כי עניינו נכנס בגדרי אחד מסעיפיה של תקנה 500, עדיין צריך בית המשפט לבחון את עילת תביעתו לגופה. ייתכן, כי בית המשפט יקבע שלמבקש עומדת עילת המצאה מסוימת, אולם עילת תביעתו אינה עומדת במבחן. במקרה כזה, יסרב בית המשפט ליתן את היתר ההמצאה אל מחוץ לתחום המדינה.

8. חובה לציין, כי בחלק מן העילות המנויות בתקנה 500 קיימת חפיפה בין עילת ההמצאה לעילת התובענה גופה. כך למשל הדבר בתקנה 500(5), העוסקת בתובענה על הפרת חוזה. אם הצליח המבקש להראות כי קיימת לו תביעה הראויה לטיעון בגדר תקנה 500(5), כלומר כי היה חוזה, כי החוזה הופר, וכי ההפרה ארעה בתחום המדינה, הרי ברור שעמד גם בנטל הפחות של "שאלה רצינית" לגבי התובענה לגופה. אולם, ישנם מקרים בהם תנאיה של עילת ההמצאה אינם חופפים לעילת התביעה עצמה. כך, למשל, כדי להוכיח את עילת ההמצאה שבתקנה 500(1), על המבקש להראות כי מקום מושבו או מקום מגוריו הרגיל של הנתבע הינו בתחום המדינה. רמת ההוכחה הינה, כאמור, זו של "תביעה הראויה לטיעון". בכך לא די למתן היתר המצאה. על בית המשפט לבחון גם את עילת תובענתו לגופה. אולם, לגבי נקודה זו על המבקש לשאת בנטל פחות. עליו להראות כי מתעוררת שאלה רצינית הטעונה בירור. יצוין, כי המבחן

של "שאלה רצינית שיש לדון בה", מזכיר את המבחן שנעשה בו שימוש בעבר לעניין מתן סעד זמני (ראו למשל, זוסמן בעמ' 616; ע"א 342/83 גלזמן נ' גלזמן, פ"ד לח(4) 105 (1984); [1975] AC 396, *American Cyanamid Co. (No. 1) v. Ethicon Ltd.*). ניתן להציג מספר שאלות בהקשר זה: האם אכן יש לקבוע מבחנים שונים בכל הנוגע לעילת ההמצאה ולעילת התובענה עצמה? האם המבחנים השונים ניתנים ליישום, או שמא יוצרים הם הבחנות דקות מכל דק? במקרה הנוכחי אין לנו צורך ליתן תשובות לשאלות אלה, שכן כפי שנראה בהמשך (פסקה 15 להלן) קיימת חפיפה בין עילת ההמצאה לעילת התובענה. לפיכך, משמתקיים המבחן המחמיר יותר של "תביעה ראויה לטיעון", ממילא מתקיים המבחן האחר, המקל יחסית, של "שאלה רצינית שיש לדון בה".

9. חשוב להבהיר, כי כל קביעותיו של בית המשפט הדין בשאלת היתר ההמצאה לעניין עילת התובענה, לא תחייבנה את בית המשפט אשר ידון בתובענה עצמה (בדומה, שוב, לדיון בבקשה לסעד זמני). כאשר בוחן בית המשפט שאלה כלשהי לעניין היתר ההמצאה, כגון שאלת קיומו של חוזה, נבחנת אך השאלה האם למבקש ההיתר קיימת תביעה ראויה לטיעון, ככל שהיא נוגעת לקיומו של החוזה. אין בכך משום קביעה סופית בשאלת קיומו של החוזה. ייתכן שבית המשפט יקבע, למשל, כי יש מקום ליתן היתר המצאה כיוון ששוכנע כי תביעתו של המבקש ראויה לטיעון לאור קיומו של חוזה, אולם משידון בית המשפט בתובענה עצמה, יגיע הוא, בסופו של יום, למסקנה כי כלל לא נקשר חוזה. משכך, כשמתעוררת בשלב הדיון בהיתר ההמצאה שאלה אשר עשויה לעלות שוב במסגרת ההליך העיקרי, על בית המשפט להיזהר ולא להביע דעה נחרצת לגופו של עניין (כגון בשאלת קיומו של החוזה). אין מקום להפוך את היוצרות, ולנהל את המשפט כבר בשלב המקדמי. יודגש, כי לאחר שרכש בית המשפט בישראל סמכות, לא ניתן עוד לכפור בסמכות זו במהלך המשפט עצמו (ע"א 74/83 ראד נ' חי, פ"ד מ(2) 141 (1986)). משכך, לא יידרש בית המשפט במסגרת הדיון בהליך העיקרי לשאלות הקשורות אך לעילת ההמצאה.

המסגרת הסטטוטורית

10. בענייננו, טוענת המערערת כי עניינה נופל בגדרן של ארבע מעילות ההמצאה המנויות בתקנה 500 לתקנות. אין צורך להידרש בשלב זה לפרטי טענותיה של המערערת. די אם נציין שבקשתה למתן היתר המצאה מבוססת על כך שלטענתה נכרת חוזה לתשלום עמלות בינה לבין המשיבה, ולפיכך נופל עניינה בגדריהן של תקנות 500(א), 500(ג) ו-500(5). לחלופין טוענת המערערת, כי המשיבה ניהלה עימה

משא ומתן בחוסר תום לב, והציגה בפניה מצג שווא לגבי כוונתה להתקשר בחוזה עמלות. לכן, לפי המערערת, נכנס עניינה אף במסגרת תקנה 500(7). זו אף ההוראה עליה סומכת המערערת בטענתה כי זכאית היא לתשלום מכוח עילה של עשיית עושר ולא במשפט. בשל חשיבותם, נביא את נוסחם של הסעיפים הרלוונטיים בתקנה 500 לתקנות:

"רשאי בית המשפט או רשם שהוא שופט, להתיר המצאת כתב בי-דין אל מחוץ לתחום המדינה באחת מאלה:

(1) ...

(2) ...

(3) ...

(4) התובענה היא לאכוף חוזה, לבטלו, להפקיעו או לפסלו או לעשות בו על דרך אחרת, או לקבל דמי נזק או סעד אחר בשל הפרתו, באחד המקרים האלה:

(א) החוזה נעשה בתחום המדינה;

(ב) ...

(ג) על החוזה חלים דיני מדינת ישראל לפי כתבו או מכללא;

(5) תובעים על הפרת חוזה בתחום המדינה — ואין נפקא מינה היכן נעשה החוזה — אפילו קדמה לאותה הפרה, או נלוותה אליה, הפרה מחוץ לתחום המדינה אשר שללה את האפשרות לקיים אותו חלק מן החוזה שצריך היה לקיימו בתחום המדינה;

(6) ...

(7) התובענה מבוססת על מעשה או על מחדל בתחום המדינה;

(8) ...

(8א) ...

(9) ...

(10) ...

התכתובת בין הצדדים

11. הסכם הייעוץ נחתם על ידי המשיבה ביום 26.1.00, ועל ידי המערערת ביום 6.2.00. עוד לפני כן, ביום 21.12.99, שלח דונהיו הודעת דואר אלקטרוני (להלן - דוא"ל) למנכ"ל המערערת, יוסף צוק, ולאחרים. דונהיו ציין בהודעתו כי ההסכם מתייחס לשירותי ייעוץ, ואין הוא קשור בשום צורה למכירות של מוצרי המשיבה. הסיבה לכך, לפי דונהיו, היא שעסקת המכירה של הסימולטורים אמורה להתבצע באמצעות כספי הסיוע מארצות-הברית, ובמקרה כזה חל איסור על תשלום עמלות. ביום 20.1.00 שלח דונהיו הודעת דוא"ל נוספת, בה חזר הוא על איסור תשלום העמלות. יחד עם זאת הסביר דונהיו, כי ניתן לשלם עמלות מכספי התאגיד (corporate

(funds), גם כאשר העסקה ממומנת מכספי הסיוע האמריקני. הוא ציין, כי תהיה זו החלטה של המשיבה האם ללכת בדרך זו. ביום 20.2.00, לאחר חתימתו של הסכם הייעוץ, שלח דונהיו הודעת דוא"ל נוספת. בהודעה זו נאמר, בין היתר, שהמשיבה מוכנה להיכנס להסכם חדש, המכסה מכירות עתידיות. גם בהודעה זו חוזר דונהיו במפורש על כך שברצונה של המשיבה לשמור את הסכם הייעוץ נפרד מכל נושא של מכירה למשרד הביטחון. בהודעת דוא"ל מיום 5.6.00 אומר דונהיו כי הוא מודע להתחייבות שלו לחתום על הסכם חדש, המתייחס למכירה של הסימולטורים, וזאת בנוסף להסכם הקיים. ביום 23.6.00 נשלחה הודעה נוספת מדונהיו אל צוק. בשל חשיבותה של הודעה זו, נביאה במלואה:

"I want to confirm to you that it is our intention to place an additional agreement with your firm based on the award of the program to BAE/CAE. The commission we pay will not be charged against the specific program but will come from corporate profits and be fully disclosed to the government agencies involved. I need to get with Andy and sort out a commission structure. Typically, we pay around 3-3.5% on our piece of the job. I assure you that this agreement will be in place before the award of the job and will be keyed to progress payments that CAE receives as part of their contract.
RGDs
F"

במכתב זה שב דונהיו וחוזר על כוונתה של המשיבה לחתום על חוזה נוסף עם המערערת. העמלה שתשלם המשיבה, כך דונהיו, לא תיגבה מעסקה ספציפית, אלא מרווחי החברה. עוד מציין דונהיו כי עליו להיפגש עם "אנדי", ולדון עימו בשיעור העמלה. נסביר, כי "אנדי" הינו אנדרו מוריס, סגן נשיא המשיבה לענייני שיווק, שהיה ממונה על דונהיו. עוד מוסיף דונהיו, כי באופן טיפוסי נוהגת המשיבה לשלם עמלה בשיעור של 3%-3.5% מחלקה בעסקה. בסיום המכתב מבטיח דונהיו כי ההסכם המדובר יחתם עוד לפני שתושלם העסקה.

שאלת כריתתו של חוזה

12. על מנת להרים את נטל ההוכחה לעניין עילות ההמצאה הקבועות בתקנות 500(4)(א), 500(4)(ג) ו-500(5), על המערערת להראות, בין היתר, דבר קיומו של חוזה ברמה של "תביעה הראויה לטיעון". כל אחת מן התקנות הנזכרות דורשת דבר מה

בנוסף לקיומו של חוזה. כך, למשל, דורשת תקנה 500(4)(א) כי המערערת תראה שהחוזה נעשה בתחום המדינה (והכל ברמת ההוכחה האמורה). אולם, אין לנו צורך להידרש לפרטיה של כל תקנת משנה, שכן באתי לכלל מסקנה לפיה המערערת לא השכילה להראות דבר קיומו של חוזה ברמה המינימלית הנדרשת. המערערת מבססת את טענתה כי נקשר חוזה עמלות בעיקרו של דבר על הודעת הדוא"ל מיום 23.6.00. בתצהירו של צוק, נאמר כי "תנאיו של הסכם עמלת המכירה בגין העסקה סוכמו לבסוף ע"י מר פרנק דונהיו". דבריו של צוק נאמרו תוך שהוא מתייחס להודעת הדוא"ל האמורה. בחינה של ההודעה מלמדת כי כל מה שנכתב הוא שקיימת כוונה לערוך הסכם עם המערערת. ברור גם כי לא הוסכם על שיעור העמלה, אלא נאמר שבאופן טיפוסי משלמת המשיבה עמלה של 3%-3.5%. דונהיו אף מציין שהוא צריך לדון עם אנדרו מוריס לגבי העמלה. אמירה זו בדבר הצורך לדון עם אנדרו מוריס, הממונה על דונהיו, תומכת בטענתה של המשיבה כי דונהיו לא היה מוסמך לחתום על הסכם עם המערערת. קריאת התכתובת שבין בעלות הדין מלמדת כי בעל סמכות ההכרעה היה אנדרו מוריס ולא דונהיו. כיצד, אם כן, ניתן לקבל טענה שהודעת דוא"ל שנשלחה על ידי דונהיו מהווה חוזה?! ברי, כי מרכיב מרכזי בכל חוזה עמלות הינו שיעור העמלה. עצם העובדה שדונהיו כתב כי המשיבה משלמת באופן טיפוסי עמלה של 3%-3.5%, אין בה כדי להצביע על גמירת דעת בכל הנוגע למרכיב האמור. זאת ועוד, במכתב ששלח צוק לאנדרו מוריס ביום 9.7.01, הוא מציין כי עמלה בשיעור 3%-3.5% אינה מקובלת ("is not customary"), והוא הציע כי הצדדים ידונו בעניין ויסכימו בנפרד על שיעור העמלה. משכך, אף אם נניח לצורכי הדיון ששאר התנאים סוכמו, הרי אלמנט בסיסי בחוזה עמלה, הוא שיעור העמלה, חסר. יתירה מכך, כיצד ניתן לומר שנכרת חוזה, שעה שבהודעה של דונהיו נאמר שקיימת כוונה "to place an additional agreement with your firm", כשמוכן כי החוזה הנוסף עליו מדובר הינו חוזה העמלות? גם העובדה ששני ההסכמים הקודמים בין הצדדים, הסכם הייצוג והסכם הייעוץ, הינם הסכמים כתובים, ארוכים ומפורטים כדבעי, מחזקת את המסקנה כי הודעות הדואר האלקטרוני, שהינן קצרות וחסרות פירוט מטבען, אינן ממלאות בנסיבות העניין את התנאים הדרושים לכריתת חוזה. עצם העובדה שאין אפילו טיוטה כתובה מחזקת את הסברה שלא נכרת חוזה עמלות, אף שבהחלט הייתה כוונה כזו מצידה של המשיבה.

13. הגענו למסקנותינו האמורות תוך שהעמדנו לנגד עינינו את המבחן של "תביעה הראויה לטיעון", וזאת על יסוד התשתית העובדתית שהונחה על ידי בעלות הדין. תשתית זו הינה מוגבלת מטבע הדברים, שהרי ההליך התנהל, כמקובל, על יסוד תצהירים וחקירות של המצהירים בלבד. אין בדברינו כדי קביעה נחרצת וסופית בדבר קיומו של חוזה. אף אם לא יתקיים הליך עיקרי בישראל, אפשר שיתנהל הליך בקנדה.

ייתכן, שבגדרו של הליך עיקרי, בו תיפרס היריעה העובדתית במלואה, תצליח המערערת להוכיח את טענתה. לסיכום, המערערת נכשלה במשימתה להראות כי יש לה תביעה הראויה לטיעון ככל שזו נוגעת לעצם קיומו של חוזה לתשלום עמלות בין הצדדים, והכל לעניין השאלה האם יש להתיר המצאה למשיבה מחוץ לתחום השיפוט. משכך, אין צורך לבחון את יתר התנאים שבתקנות 500(4)(א), 500(4)(ג) ו-500(5). בקשתה של המערערת למתן היתר המצאה, ככל שזו מתבססת על קיומו של חוזה - נדחת.

המשא ומתן לכריתת הסכם - חוסר תום לב ומצג שווא

14. טענתה המהותית הנוספת של המערערת היא, כי המשיבה ניהלה עימה משא ומתן בחוסר תום לב, והציגה בפניה מצגי שווא באשר לכוונתה לכרות חוזה עמלות. נציין, כי כבוד הרשם טעה כשקבע כי אין המערערת יכולה הייתה להעלות טענה לגבי העילה הטרומ-חוזית כטענה חלופית לטענתה לגבי העילה החוזית. זאת, כיוון שאין כל מניעה להעלות טענות אלה במקביל. ככל שהדברים נוגעים לטענה הטרומ-חוזית של המערערת, מגיע אני לתוצאה שונה מזו שהגיע אליה כבוד הרשם. המערערת גורסת, כי מתקיימת עילת ההמצאה שבתקנה 500(7) לתקנות. עילת ההמצאה שבתקנת משנה זו מדברת על כך ש"התובענה מבוססת על מעשה או על מחדל בתחום המדינה". השאלה הראשונה המתבקשת היא, האם ניהול משא ומתן בחוסר תום לב בא תחת כנפיה של עילה זו. איננו רואים שום סיבה מדוע אין זה כך. כנראה, שבמקור ביקשה תקנת המשנה האמורה לכסות עילות תביעה בנוזיקין. אכן, בתקנה האנגלית, אשר הינה המקור לתקנה הישראלית, מדובר אף כיום על עוולה בנוזיקין, כאשר הנזק נגרם באנגליה, או שהוא נבע ממעשה שבוצע באנגליה (CPR 6.20(8); הנוסח הקודם – RSC Order 11, (f)(1)(r)). משהוכרה בישראל עילה של ניהול משא ומתן בחוסר תום לב (סעיף 12 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973), אין מניעה לקבוע כי לעניין הדינים העוסקים בהיתר המצאה עשויה לבוא עילה זו בגדרה של תקנה 500(7) (קונפיו-שר, עמ' 67 ואילך; וכן ראו רע"א 5254/93 cor-serve LTD. נ' ארגל אריזה גלית בע"מ (לא פורסם, 10.3.94)).

15. משקבענו כי באופן עקרוני יכולה תקנה 500(7) לתקנות לכסות מקרים של ניהול משא ומתן בחוסר תום לב, עלינו לבחון האם במקרה הנוכחי עמדה המערערת בנטל הנדרש לעניין זה. לאור התשתית שפורטה, נראה כי המשיבה גרמה למערערת להאמין שבכוונתה לכרות עימה חוזה עמלות. המשיבה מצידה טוענת, כי הסתייגה

מפורשות לאורך כל הדרך מן הניסיון לקשור אותה בחוזה עמלות. בתצהירו מציין דונהיו כי המשיבה דחתה את דרישת המערערת לתשלום עמלות. לא מצאתי תימוכין לטענה לפיה הבהירה המשיבה כי אין בכוונתה לשלם עמלה למערערת. המשיבה לא הצביעה על הודעה כלשהי מטעמה, בטרם הושלמה עסקת הסימולטורים, ממנה יכולה הייתה המערערת להבין כי חוזה עמלות אינו עומד על הפרק. נהפוך הוא. מהודעות הדוא"ל ששלח דונהיו ניתן היה להבין כי אכן בכוונת המשיבה לחתום על הסכם. מן החומר עולה כי בשלב כלשהו, כנראה לאחר שנחתמה עסקת הסימולטורים, הודיע אנדרו מוריס למערערת כי אין בכוונת המשיבה לשלם לה עמלה. יכולה הייתה המשיבה, אם אכן ברור היה לה מלכתחילה כי אין ברצונה לחתום על חוזה עמלות, להבהיר זאת למערערת. הבהרה כזו לא ניתנה. אף אם מנועה הייתה המשיבה מלשלם עמלות לאור ההגבלות בנוגע לכספי הסיוע האמריקאי, כפי שטענה לפנינו וכפי שציין דונהיו במכתביו, כיצד ניתן ליישב זאת עם אמירותיו המפורשות של דונהיו לגבי תשלום עמלות מכספי התאגיד? לפיכך, יש לקבוע כי המערערת הצליחה להראות שקיימת לה תביעה הראויה לטיעון, ככל שזו נוגעת להתנהגותה של המשיבה במהלך המשא ומתן לכריתתו של חוזה העמלות. זאת, מכיוון שהמשיבה הציגה בפני המערערת מצג שווא ונמנעה מלגלות לה כי אין בכוונתה לכרות עימה חוזה, ובכך נהגה לכאורה בחוסר תום לב. מאחר שעילת ההמצאה לפי תקנה 500(7) חופפת, בענייננו, לעילת התובענה עצמה, הרי ברור שהמערערת עמדה גם בנטל להראות כי מתעוררת שאלה רצינית שיש לדון בה, לגופו של עניין. כזכור, עילת ההמצאה שבתקנה 500(7) לתקנות מדברת על כך שהתובענה מבוססת על מעשה או מחדל שנעשה בתחום המדינה. מדיוננו עד כה עולה כי המערערת הרימה את הנטל בנקודה זו בכל הנוגע לעצם קיומו של מעשה או מחדל, היינו פעולה בחוסר תום לב בשלב המשא ומתן. בכך אין די, שהרי תקנה 500(7) לתקנות דורשת כי המעשה או המחדל בוצעו בתחום המדינה.

מיקומו של המשא ומתן בין המערערת למשיבה

16. השאלה הנשאלת עתה היא, האם המעשה בו מדובר, שלכאורה נעשה על ידי המשיבה, בוצע בתחומי ישראל. בעלות הדין לא הרחיבו בעניין זה, כנראה מן הטעם שברור לשתייהן שאם אמנם פעלה המשיבה שלא כהלכה בכל הנוגע לניהול משא ומתן, הרי מדובר בפעילות שנעשתה בישראל. כאשר מדובר בשני צדדים למשא ומתן הנפגשים סביב שולחן, ברורה מאליה התשובה לשאלה היכן התנהל המשא ומתן. אולם, פעמים רבות אין הדברים מתנהלים כך בעולם המודרני. בעולם זה, על אמצעי התקשורת הקיימים בו, קשה לעיתים לקבוע היכן מתנהל משא ומתן, והיכן השתכלל חוזה. כך, ביכולתם של צדדים לנהל משא ומתן באמצעות טלפון, פקסימיליה ודואר

אלקטרוני, תוך שימוש בכל אחד מאלה או בכולם יחדיו. אפשרות נוספת שיש להזכירה הינה שיחת וידאו מרובת משתתפים, כאשר כל משתתף נמצא במדינה אחרת. במצבים הנזכרים מתעוררות שאלות באשר למקום כריתת החוזה. בענייננו, אין אנו עוסקים בשאלת מקום הכריתה, אלא בשאלה היכן בוצע המעשה, שהיווה לכאורה ניהול משא ומתן בחוסר תום לב. המערערת סומכת את טיעוניה, כאמור, בעיקר על הודעות דוא"ל שנשלחו אליה ארצה. די בכך על מנת שנאמר כי נתמלאה הדרישה שבתקנה 500(7) באשר למקום המעשה. התוצאה היא, שמתקבלת טענתה של המערערת כי ראוי היה ליתן לה היתר להמציא את כתב התביעה, ככל שמדובר בעילה של ניהול משא ומתן בחוסר תום לב. לא מצאנו ממש בטענות המערערת בכל הנוגע לעשיית עושר ולא במשפט ולשכר ראוי, והן נדחות.

צירוף עילות

17. מדיוננו עד כה עולה, כי צדק כבוד הרשם משהחליט שלא להתיר המצאה למשיבה לגבי העילה החוזית. לעומת זאת, אין לקבל את עמדתו בעילה הטרם-חוזית. השאלה הנשאלת היא, האם במצב דברים כזה, כאשר ממילא ניתן היתר המצאה על יסוד עילה אחת, ניתן להרחיבו אף לגבי העילה האחרת, אשר אינה מצדיקה, כשלעצמה, מתן היתר המצאה. התשובה לשאלה זו היא בשלילה. כאשר נותן בית המשפט היתר להמצאה אל מחוץ לתחום המדינה בהתבסס על עילה מסוימת, לא יוכל התובע לצרף לכתב תביעתו עילה אחרת, שלגביה לא ניתן לו היתר (קונפיו-שר, עמ' 45-44; צ'שייר ונורת', עמ' 311-312; A.V. Dicey & J.H.C Morris *The Conflict of Laws* (London, 13th ed. by L. Collins and others, 2000) Vol. 1 310 (*Owners of Cargo Lately Laden on Board*) v. *Distos Compania Naviera SA* [1979] AC 210; השוו עניין *Seaconsar*, עמ' 456). כלומר, על התובע לקבל היתר לכל עילה ועילה אשר ברצונו לברר בבית המשפט בישראל.

טענת פורום לא נאות

18. טענה נוספת של המשיבה הינה כי בית המשפט בישראל אינו הפורום הנאות לניהול התובענה. אכן, גם אם מתמלאים תנאיה של תקנה 500, נתון לבית המשפט שיקול דעת האם להתיר את ההמצאה. על בית המשפט לשקול, האם הפורום הישראלי הינו הפורום הנאות לדיון בתובענה (עניין הגבס; ע"א 4601/02 ראדא תעשיות אלקטרוניות בע"מ נ' Bodstray Company Ltd., פ"ד נח(2) 465 (2004)). שאלה זו תוכרע בהתחשב במכלול הנסיבות, לרבות מירב הזיקות, שהן העובדות המעידות על

הקשר של בעלי הדין ושל העניין נשוא התובענה לכל אחד מן הפורומים האפשריים (רע"א 9141/00 lang נ' מרכס, פ"ד נו(1) 118, 123 (2001); רע"א 851/99 T. Van. Depypere נ' Doosselaere, פ"ד נו(1) 800 (2003)). יודגש, כי אין יחסי גומלין בין "מוצקות" העילה העומדת למבקש, לבין נאותות הפורום. שני האלמנטים נפרדים זה מזה. זיקה חזקה לפורום מסוים לא יכולה לפצות על עילת המצאה או עילת תביעה חלשה, ולהיפך (עניין Seaconsar, עמ' 456). קיימת נטייה לצמצם בהיענות לטענת פורום לא נאות, וזאת לאור ההתפתחויות שחלו באמצעי התחבורה ובדרכי התקשורת המודרניים. אף בענייננו אין מקום לקבוע שישראל אינה פורום נאות. בתחרות בין בית המשפט הישראלי לבית המשפט הקנדי, נוטה המאזן לטובת בית המשפט הישראלי. זאת, לאור העובדה שעסקת הסימולטורים נעשתה עם משרד הביטחון הישראלי, וכי נוהל משא ומתן שיש לו קשר הדוק לעסקת הסימולטורים, בין חברה קנדית לחברה ישראלית. משכך, ציפיתם הסבירה של הצדדים תומכת בקיום הדיון בישראל. עוד בשנת 1967 אמר בית המשפט העליון את הדברים הבאים: "...יצרן של ציוד המבקש לשווק את תוצרתו ברחבי תבל חייב להשלים עם האפשרות שבאחד הימים הוא ייתבע לדין באחת הארצות שעימן הוא מבקש לסחור" (עניין ליבהר, עמ' 251; ראו גם עניין הגבס, עמ' 115). משכך, הסיכון שביום מן הימים תיקרא המשיבה למשפט בישראל, הינו סיכון טבעי וצפוי. סיכון זה מתפרש לא רק על תביעה של הרוכש הנמצא בישראל, אלא גם לגבי גוף דוגמת המערערת, הטוען כי נוהל עימו משא ומתן בעניין תשלום עמלה בקשר לעסקה. מבחינת הקושי בהבאת העדים, נציין כי אנשי המערערת נמצאים בישראל, ואילו אנשי המשיבה נמצאים בקנדה. הקושי שבהבאתם של העדים לדיון זהה באשר לשני הפורומים. אשר לעניין הדין החל, טוענת המשיבה, כי הדין שיש להחיל הינו הדין של מחוז קוויבק בקנדה, הוא הדין המוסכם הן לפי הסכם הייעוץ והן לפי הסכם הייצוג, או מכוח נוהג. אין צורך לקבוע עתה מהו הדין החל. אף אם חל הדין של מחוז קוויבק, אין בכך כדי להטות את המאזן לטובת הפורום הקנדי, ולשכנע כי בית המשפט בישראל אינו הפורום הנאות.

הדיון בבקשה להיתר המצאה והמשפט עצמו

19. במסגרת בקשתה לביטול היתר ההמצאה, כמו גם בתשובתה לערעור, טענה המשיבה טענות רבות. כך, למשל, טענה היא כי החברה האמריקאית הינה החברה אשר התקשרה בעסקת הסימולטורים. לחברה האמריקאית היה צוות משלה, אשר ניהל את המגעים אל מול משרד הביטחון. חלקה של המערערת, כך המשיבה, היה משני וזעום, ולעיתים אף הפריעה היא לגיבוש העסקה. כמו כן טענה המשיבה, כי הסכם הייעוץ, במסגרתו התחייבה המערערת לקדם מכירות וליזום מגעים עם לקוחות, הוא המכסה את

פעולותיה המינוריות של המערערת. משכך, לא מגיעה לה כל תמורה מעבר לקבוע בהסכם הייעוץ. אין לנו צורך להידרש לטענותיה של המשיבה בשלב זה. כאמור, אין לנהל את המשפט עצמו כבר בשלב הדיון בהיתר ההמצאה. משמצאנו כי יש ליתן למערערת היתר המצאה לגבי עילת התובענה הטרם-חוזית, ולגביה בלבד, הרי שהדיון ביתר טענותיהן של בעלות הדין ייערך במשפט עצמו, לפי הצורך. לא מצאתי שיש להן נפקות לשאלת היתר ההמצאה.

סוגיית עיכוב ההליכים בשל סעיף בוררות

20. נותר לדון בעניין אחד, והוא עיכוב ההליכים בשל סעיף בוררות. כזכור, כבוד הרשם ביטל את היתר ההמצאה, ובצד הביטול אף קבע כי יש לעכב את ההליכים בשל סעיף הבוררות שנכלל בהסכם הייעוץ. תניית בוררות לא נכללה בהסכם האחר שנכרת בין הצדדים, הוא הסכם הייצוג. משמגלים אנו כי הסכם אחד בין הצדדים כלל סעיף בוררות, בעוד שההסכם השני לא כלל תנייה כאמור, אין אפשרות לקבוע שאילו נחתם חוזה העמלות, היה אף הוא כולל בהכרח סעיף בוררות. מכל מקום, לאור קביעתנו שאין להתיר המצאה מחוץ לתחום השיפוט בכל הנוגע לעילה החוזית, אין צורך להידרש לשאלה בדבר תניית הבוררות. אין המשיבה יכולה לטעון כי תנייה כזו חלה לגבי השלב הטרם חוזי, כאשר לגרסתה לא נכרת כלל חוזה.

סיכום

21. השאלה המרכזית שעמדה להכרעה הייתה האם צדק כבוד הרשם, משהחליט לבטל את היתר ההמצאה לעניין התביעה שהגישה המערערת נגד המשיבה. מצאנו כי ככל שמדובר בעילה החוזית, אכן נכון היה לבטל את היתר ההמצאה. זאת, משום שהמערערת לא עמדה בנטל המסוים המוטל על מבקש היתר המצאה מחוץ לתחום השיפוט, באשר לקיומו של חוזה בינו לבין הצד שכנגד. למסקנה שונה הגענו באשר לעילה הטרם חוזית. בעניין זה הרימה המערערת את הנטל. לפיכך, יש לקבל את הערעור בחלקו. עוד מצאנו כי שגה כבוד הרשם משהחליט לעכב את הדיון בתובענה בשל קיומו של סעיף בוררות.

22. אשר על כן, הננו מחליטים לקבל את הערעור בחלקו, כך שפסק דינו של כבוד הרשם מבוטל, ככל שמדובר בביטול היתר ההמצאה לגבי העילה הטרם חוזית, ובעיכוב ההליכים בשל סעיף בוררות. המשיבה תישא בשכר טרחת עורך דין בסכום של 20,000 ש"ח.

השופט מ' נאור:

אני מסכימה.

ש ו פ ט ת

השופט א' רובינשטיין:

אני מסכים לחוות דעתו של חברי השופט גרוניס. אבקש רק להוסיף לעניין טענת הפורום הלא נאות, כי הואיל ועסקינן בפסק דין במוטב תלתא, ראוי לשוב ולדעתי ליתן תוקף לתפיסה ההולכת ומשתרשת, כי משקלה של טענה זו פוחת והולך. במקום אחר (רע"א 749/05 Insight Venture Partners נ' טכנו הולד אחד (לא פורסם) נזדמן לי לומר,

"כי ככל שהגלובליזציה חודרת ליומיום העסקי והמשפטי, בשעה שצדדים שונים ביבשות שונות משתמשים בערוצי תקשורת אלקטרוניות ובאינטרנט באופן שוטף לניהול פעילותם, ושעה שאנשי עסקים מנהלים את עסקיהם בצינוורות אלה ומצודתם פרושה ממקום מושבם על פני יבשות, תוך הסתייעות במסע בן יום ויומיים למדינות אחרות, יש מן ההגיון שבגישה הנוטה להמעיט במשקלה של טענת הפורום הלא נאות".

וכבר נאמרו דברים בעניין זה ברע"א 2705/97 הגבט נ' The Lockpormer, פד נב(1) 109, 114 מפי השופט (כתארו אז) אור; ראו גם ש' לוינ, תורת הפרוצדורה האזרחית, מבוא ועקרונות יסוד, ס' 130 בעמ' 115. אך ראו גם השיקולים שמעלה מ' קרייני, במאמרו "שיקולי הפורום הנאות: מסעים אל תוך האלף השני ומעבר לו", מחקרי משפט (תשס"ב) 67. כן ראו רע"א 4501/05 Deluxe Laboratories נ' דה לקס הוליווד/ישראל (טרם פורסם) והפסיקה דשם; רע"א 11119/05 Invensys Powerware נ' אריה חברה לביטוח (טרם פורסם) והפסיקה דשם; רע"א 11822/05 Philip Morris USA נ' יובל אל רואי (טרם פורסם). לדידי, אין הדברים מעוגנים בהתפתחויות הטכנולוגיות ובנוחות בלבד, אלא אף במבט כולל על "שדרוג" המסחר הבינלאומי. וזאת בלא שאתעלם משיקולי עומס על בתי המשפט בישראל ושיקולי ברירת דין שמעלה ד"ר קרייני בספרו השפעת הליך ברירת הדין על סמכות השיפוט הבינלאומית (תשס"ב-2002), 318. באשר

לעומס על בתי המשפט, אציין כי הדעת נותנת שהתמונה הכוללת תתאזן, שעה שהליכים ייערכו פעם במדינה זו ופעם באחרת.

סוגיה זו, וסוגיות קרובות אליה בדיני ההמצאה מחוץ לתחום, עולות לעת הזאת בבתי המשפט לעתים מזומנות, וטוב שיידעו המתקשרים בחוזים, והמייעצים להם יעוץ משפטי, את המצב המשפטי המתגבש לאשורו; כך בדיני ההמצאה בכלל, נוכח התרחבות האופק בהקשר הבינלאומי (ראו ש' לוי, שם, ס' 128 בעמ' 114), וכך בטענת הפורום הלא נאות.

ש ו פ ט

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט א' גרוניס.

ניתן היום, כ"א באלול התשס"ז (4.9.2007).

ש ו פ ט

ש ו פ ט ת

ש ו פ ט